

УДК 347.91/.95(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1194843>

І.В. ЖУКЕВИЧ,

доцент Університету Короля Данила, кандидат юридичних наук,
м. Івано-Франківськ, Україна; e-mail: zhiv123@ukr.net;

GSCID: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=hGX629UAAAAJ>

НОВЕЛИ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ЩОДО СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ СУДОВИХ РІШЕНЬ

I.V. ZHUKEVYCH,

Ass. Professor, King Danylo University, Ph.D. in Law,
Ivano-Frankivsk, Ukraine; e-mail: zhiv123@ukr.net;

GSCID: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=hGX629UAAAAJ>

NOVELS OF CIVIL PROCEDURAL LEGISLATION OF UKRAINE ON JUDICIAL CONTROL OVER EXECUTION OF JUDGMENTS

02.06.2016 року було ухвалено нову редакцію Закону України «Про виконавче провадження», який 05.10.2016 року набрав чинності. Основною метою його запровадження є покращення стану виконання судових рішень в Україні. Крім того, передбачено законодавчі зміни до Розділу VI ЦПК України відносно процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб), а також зміни до Розділу VII ЦПК України щодо судового контролю за виконанням судових рішень.

03.10.2017 року прийнято в новій редакції новий Цивільний процесуальний кодекс України, одним із завдань якого є ефективний захист прав особи, де виконання судових рішень і ухвал є однією із основних гарантій цього захисту.

Практикою Європейського суду з прав людини підтверджено, що виконання судового рішення є завершальною стадією судового провадження. В Україні виконавче провадження та судове провадження практично є двома відокремленими видами юрисдикційної діяльності. З цієї причини діяльність судів щодо розгляду цивільних справ та виконавче провадження приватними та державними виконавцями здійснюється незалежно одна від одної. Це є однією із причин того, що кількість виконаних судових рішень та ухвал в Україні постійно зменшується. За статистикою, в Україні виконується тільки кожне третє рішення, що свідчить про неефективність системи захисту порушених, невизнаних та оспорюваних прав, свобод та інтересів

фізичних осіб і є порушенням права на справедливий судовий розгляд, що передбачено ст.6 Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод.

Проте, ці два види юрисдикційної діяльності не слід відокремлювати один від одного, оскільки розгляд та виконання, це невід'ємні складові одного процесу захисту права.

З метою покращення фактичного, реального та повного виконання судових рішень у цивільних справах суд повинен здійснюватись належний судовий контроль за їх виконанням. Саме суд має стати тією інституцією, яка не тільки розглядає справу, але й контролює її виконання. Тим більше, що на даний час зазначене положення стало конституційною засадою правосуддя. Стаття 129¹ Конституції України вказує, що суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд [1].

Питаннями та проблемами судового контролю в Україні займались низка вчених-процесуалістів, до яких належать: І.В. Андронов, С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, Н.Ю. Голубєва, Я.П. Зейкан, В.В. Комаров, Д. Луспеник, Р.М. Мінченко, С.Я. Фурса, Є.І. Харитонов, О.І. Харитонova, С.І. Чернооченко. Однак, незважаючи на існуючі основні підходи з даної проблематики, існує потреба у подальшому науковому аналізі основних новел з даної проблематики. Враховуючи усе вищесказане, метою статті є поглиблення

розуміння новел законодавства про виконавче провадження щодо судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних справах та новел нового цивільного процесуального кодексу України.

У системі цивільного процесуального законодавства України, які стосуються судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних справах, можна визначити новели правовстановлюючого, правозмінюючого та правоприпиняючого характеру. Розглянемо їх детальніше. Зокрема, серед новел правовстановлюючого характеру можна виділити наступні:

1) виконання судового рішення здійснюється на підставі виконавчого листа, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції (ч.1 ст.431 нового ЦПК України). В певних випадках, визначених нормами нового ЦПК України щодо функціональної підсудності, суд апеляційного інстанції може розглядати справи по першій інстанції, а значить – видавати виконавчі листи;

2) абсолютно новим є положення про те, що виконавчі листи викладаються в електронній формі з використанням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи шляхом заповнення відповідних форм процесуальних документів, передбачених Положенням про Єдину судову інформаційно-телекомунікаційну систему, і підписуються електронним цифровим підписом судді (в разі колегіального розгляду – електронними цифровими підписами всіх суддів, які входять до складу колегії) (абз.2 ч.1 ст.431 нового ЦПК України);

3) протягом п'яти днів після набрання судовим рішенням законної сили виконавчий документ, зазначений в частині третій цієї статті, вноситься до Єдиного державного реєстру виконавчих документів, а його копія (текст), що містить інформацію про веб-адресу такого документа у Єдиному державному реєстрі виконавчих документів, надсилається стягувачу на його офіційну електронну адресу, або, у разі її відсутності, рекомендованим чи цінним листом (ч.4 ст.431 нового ЦПК України);

4) передбачено зупинення виконання судового рішення судом касаційної інстанції (ст.436 нового ЦПК України);

5) передбачено норму відповідно до якої суду, який розглянув рішення, надано повноваження, у випадку наявності вмотивованої заяви сторони або державного виконавця, розглядати питання про встановлення або зміну способу і порядку виконання рішення у порядку, передба-

ченому ч.1 ст.373 ЦПК України щодо виконавчих документів, які виконуються в порядку визначеному Законом України «Про гарантії держави щодо виконання судових рішень» (ч.2 ст.373 ЦПК України);

6) досить детально врегульовано порядок звернення стягнення на грошові кошти, що належать іншим особам (ч.1-9 ст.440 нового ЦПК України);

7) встановлено процесуальний порядок розгляду питання звернення стягнення на нерухоме майно боржника, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку (ч.1 ст.377 ЦПК України). Суд негайно розглядає подання державного виконавця, приватного виконавця без виклику чи повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця, приватного виконавця (ч.2 ст.377 ЦПК України) [2];

8) врегульовано питання про поворот виконання у разі перегляду рішення за нововиявленими або виключними обставинами (ч.3 ст.444 нового ЦПК України). Поворот виконання рішення шляхом повернення стягнутих грошових сум, майна або його вартості підтверджується відповідними доказами (ч.6 ст.444 нового ЦПК України). При вирішенні питання про поворот виконання судового рішення суд може вжити заходів щодо забезпечення позову (ч.8 ст.444 нового ЦПК України). Заява про поворот виконання може бути подана протягом одного року з дня ухвалення відповідного рішення суду апеляційної чи касаційної інстанції або з дня ухвалення рішення при новому розгляді справи. Така заява розглядається у судовому засіданні з повідомленням стягувача та боржника у двадцятиденний строк з дня надходження заяви, проте їх неявка не перешкоджає її розгляду (ч.10 ст.444 нового ЦПК України);

9) скарга подається до суду, який розглянув справу як суд першої інстанції (ч.1. ст.448 нового ЦПК України). В певних випадках визначених нормами нового ЦПК України щодо функціональної підсудності суд апеляційного інстанції може розглядати справи по першій інстанції, а значить приймати скарги до свого розгляду;

10) виконання ухвали, постановленої за результатами розгляду скарги, відповідний орган державної виконавчої служби, приватний виконавець повідомляють суд і заявника не пізніше ніж у десятиденний строк з дня її одержання (ч.1.ст.453 нового ЦПК України). Строк повідомлення суд і заявника скорочено з одного місяця до десяти днів, що сприятиме, на нашу думку,

більш дієвому судовому контролю за виконанням судових рішень та ухвал.

Далі слід звернути увагу на новели правозмінюючого характеру, до яких, на наш погляд, належать наступні:

1) розширено перелік справ у яких допускається негайне виконання судового рішення справами про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку (п.9 ч.1 ст.430 нового ЦПК України);

2) ЦПК України доповнено нормами, якими суду, на підставі відповідної заяви стягувача, надано право видавати декілька виконавчих листів, крім іншого, і у випадку, якщо резолютивною частиною рішення передбачено вчинення кількох дій. Передбачено, що у випадку видачі декількох виконавчих документів суд зазначає у виконавчому документі, яку частину рішення треба виконати за кожним виконавчим листом, або зазначити, що обов'язок чи право стягнення є солідарним (ч.2 ст.368 ЦПК України) [2];

3) внесено зміни щодо органу, до якого судом направляються до виконання виконавчі документи про стягнення судового збору, і замість органів державної податкової інспекції таким органом визначено органи державної виконавчої служби, тобто змінено порядок пред'явлення таких виконавчих документів (ч.3 ст.368 ЦПК України) [2];

4) деталізовано положення про те, що заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого іншими органами (посадовими особами), подається до суду за місцем виконання відповідного рішення (абз.2 ч.2 ст.433 нового ЦПК України), а також про поновлення строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання суд постановляє ухвалу ч.4 ст.433 нового ЦПК України). Залишається невизначеним на відміну від чинної редакції ЦПК (стягувач) коло учасників, які можуть звернутися із питанням поновлення пропущеного строку пред'явлення виконавчого документа до виконання. Заява про поновлення розглядається із повідомленням учасників справи, натомість раніше ця заява розглядалася за участі тільки сторін, які беруть участь у справі;

5) уточнено норму щодо затвердження мирової угоди у процесі виконання рішення, задоволення заяви про відмову стягувача від примусового виконання рішення вирішується судом протягом десяти днів з дня надходження до суду відповідної заяви, про що постановляється ухвала (ч.2 ст.434 нового ЦПК України);

6) звужено права сторін щодо врегулювання спору до пред'явлення виконавчого документа

до виконання, а саме виключено право сторін укласти та подати до суду для визнання мирову угоду або відмову стягувача від примусового виконання до відкриття виконавчого провадження (ч.1 ст.372 ЦПК України);

7) доповнено обставину за якою вирішуючи питання про відстрочення чи розстрочення виконання судового рішення, суд також враховує ступінь вини відповідача у виникненні спору (п.1 ч.4 нового ЦПК України);

8) назву статті 375 та статтю в цілому доповнено нормами щодо вирішення судом питання про привід боржника, де визначено декілька альтернативних місць розгляду цього питання;

9) внесено зміни, якими передбачено, що питання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння боржника-фізичної особи або особи, у якій знаходиться майно боржника чи майно та кошти, належні боржникові від інших осіб, або дитина, щодо якої є виконавчий документ про її відібрання, при виконанні судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) вирішується також і судом, який ухвалив відповідне рішення (ч.1 ст.376 ЦПК України) [2];

10) деталізовано поняття «негайного» вирішення питання про примусове проникнення житла чи іншого володіння особи тим, що розгляд цього питання відбувається не пізніше наступного дня з дня його надходження до суду (ч.2 ст.439 нового ЦПК України);

11) заміна сторони виконавчого провадженні відбуватиметься на підставі заяви без подання державного чи приватного виконавця ухвалою суду і також стосуватиметься заміни боржника або стягувача у виконавчому листі до відкриття виконавчого провадження (ст.442 нового ЦПК України).

І, нарешті, новелами правоприпиняючого характеру (у порівнянні зі старим порядком) виступають наступні:

1) виключено положення про те, що За кожним судовим рішенням, яке набрало законної сили, за заявою осіб, на користь яких воно ухвалено, чи прокурора, який здійснював у цій справі представництво інтересів громадянина або держави в суді, видається один виконавчий лист. Якщо на підставі ухваленого рішення належить передати майно, що перебуває в кількох місцях (ч.2 ст.368 ЦПК України);

2) виключено норму про те, що виконавчі документи про стягнення судового збору надсилаються судом до органів державної виконавчої служби (ч.3 ст.368 ЦПК України);

3) не передбачено видачу дублікату виконавчого листа або судового наказу (ст.370 чинного ЦПК України);

4) змінами до частини 1 статті 373 ЦПК України не передбачено права державного звернення до суду із заявою про відстрочку або розстрочку виконання рішення, розглянутого в порядку ЦПК України, натомість таке право встановлено положенням п.10 ч.2 ст.18 та ст.33 Закону України «Про виконавче провадження» [3]. Виконавець буде наділений правом за своєю заявою, у випадках, встановлених законом, порушувати питання про встановлення чи зміни способу або порядку виконання рішення (ч.1 ст.435 нового ЦПК України);

5) скасовано норму, яка порушувала принцип диспозитивності, згідно якої питання щодо відстрочення або розстрочення виконання, зміну чи встановлення способу і порядку виконання судового рішення може бути розглянуто також за ініціативою суду (ч.3 ст.373 ЦПК України) [2];

6) вилучено норму про тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України керівника боржника – юридичної особи, здійснено акцент на забезпеченні позову та строк застосування визначено до повного виконання судового рішення (ст.441 нового ЦПК України);

7) вилучено норму, яка зобов'язувала державного виконавця погоджувати подання про тимчасове обмеження боржника-фізичної особи або керівника боржника-юридичної особи у праві виїзду з начальником відділу ДВС, тобто державному виконавцю надано більше процесуальної самостійності при вирішенні такого питання (ч.1 ст.377¹ ЦПК України) [2];

8) виключено норму, що у разі неможливості повернути майно в рішенні або ухвалі суду передбачається відшкодування вартості цього

майна в розмірі грошових коштів, одержаних від його реалізації (ч.3 ст.380 ЦПК України);

9) виключено норму, яка зазначала, що скаргу може бути подано до суду безпосередньо або після оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби (ст.384 ЦПК України). Виключення цієї норми спрощує порядок оскарження дій державного виконавця [2].

Таким чином, перш за все, зміни стосуються поширення судового контролю за виконанням рішень як органами державної виконавчої служби, так і приватними виконавцями. Згідно з чинною редакцією ЦПК України, сторони виконавчого провадження, вважаючи, що їхні права діями, бездіяльністю чи рішенням виконавців порушено, можуть звернутися зі скаргою до суду (ст.383 ЦПК) або до начальника відповідного відділу державної виконавчої служби (ст.384 ЦПК). Проте, зазначене положення втрачає свою чинність [4, с.7].

Крім того, наскрізною ідеєю всіх проведених законодавчих дій є введення інституту приватних виконавців. А тому процесуальні питання пов'язані з виконанням судових рішень та судовий контроль за їх виконанням здійснюється також ними і щодо них.

Отже, змінами до ЦПК України передбачені деякі новели щодо вдосконалення судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних справах, ефективність яких в майбутньому підтвердить правозастосовна практика. А це неодмінно приведе до оптимізації, вдосконалення правового регулювання судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних справах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401–VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1401-19/paran99#n99>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : від 18.03.2004 № 1618–IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 № 1404–VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
4. Бонтлаб В. Новели правового регулювання виконання судових рішень у цивільному судочинстві України // Підприємництво, господарство, право. 2016. № 8. С. 4–8.

REFERENCES

1. Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuiddia) [On Amendments to the Constitution of Ukraine (on Justice)]. Zakon Ukrainy (02.06.2016 No 1401–VIII). *Verkhovnaia Rada Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1401-19/paran99#n99> (in Ukr.).
2. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Civil Procedural Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy (18.03.2004 No 1618–IV). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (in Ukr.).

3. Pro vykonavche provadzhennia [About execution proceedings]. Zakon Ukrainy (02.06.2016 No 1404–VIII). *Verkhovna Rada Ukrainy*. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (in Ukr.).
4. Bontlab, V. (2016). Novely pravovoho rehuliuвання vykonannya sudovykh rishen u tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy [Novels of legal regulation of enforcement of judgments in civil legal proceedings of Ukraine]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo, pravo*, (8). 4–8 (in Ukr.).

Надійшла 31.10.2017

Жукевич І. В. Новели цивільного процесуального законодавства України щодо судового контролю за виконанням судових рішень. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 143–147. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_22.pdf

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1194843>

Аргументовано на необхідності посилення судового контролю як важливого чинника ефективного виконання рішень. Показано позитиви та негативи новел щодо судового контролю за виконанням рішень та ухвал нового цивільного процесуального кодексу України. Охарактеризовано з коментарями відповідних статей розділ VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)» та розділ VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень» нового ЦПК України. Висловлено пропозиції щодо подальшого вдосконалення цивільного процесуального законодавства України.

Ключові слова: *судовий контроль, рішення суду, ухвала суду, цивільний процес, цивільні справи, виконавче провадження, ефективність виконання*

***

Жукевич І.В. Новеллы гражданского процессуального законодательства Украины по судебному контролю над исполнением судебных решений

Аргументировано необходимость усиления судебного контроля как важного фактора эффективного выполнения решений. Показано позитивы и негативы новелл по судебному контролю над исполнением решений и постановлений нового гражданского процессуального кодекса Украины. Охарактеризованы с комментариями соответствующих статей раздел VI «Процессуальные вопросы, связанные с исполнением судебных решений по гражданским делам и решений других органов (должностных лиц)» и раздел VII «Судебный контроль за исполнением судебных решений» нового ГПК Украины. Высказаны предложения по дальнейшему усовершенствованию гражданского процессуального законодательства Украины.

Ключевые слова: *судебный контроль, решение суда, постановление суда, гражданский процесс, гражданские дела, исполнительное производство, эффективность выполнения*

***

Zhukevych I.V. Novels of Civil Procedural Legislation of Ukraine on Judicial Control over Execution of Judgments

It is argued about the need to strengthen judicial control as an important factor in the effective enforcement of judgments, as courts consider a significant part of civil cases. On 03.10.2017 the new Civil Procedure Code of Ukraine was adopted in the new wording, one of the tasks of which is the effective protection of the rights of the person, where execution of court decisions and decisions is one of the main guarantees of this protection. Positions and negatives of the judicial control over the implementation of the decisions and the adoption of the new Civil Procedural Code of Ukraine are shown. In the system of civil procedural legislation of Ukraine, which deals with judicial control over the execution of judicial decisions in civil cases, there are certain short stories of a law-defining, law-abiding and law-abiding character. It is characterized with the comments of relevant articles section 6 «Procedural issues related to the execution of court decisions in civil cases and decisions of other bodies (officials)» and Section 7 «Judicial control over the enforcement of court decisions» of the new CPC of Ukraine. Attention is also drawn to the narratives of the law on executive proceedings of Ukraine, which was adopted earlier by the new CPC of Ukraine in the aspect of exercising control powers by courts in the manner of execution of decisions in civil cases.

Throughout the idea of changes in judicial control over the execution of decisions in civil cases is its extension to the activity of the Institute of Private Performers, which is being introduced in Ukraine. Proposals for further improvement of civil procedural legislation of Ukraine and legislation on executive proceedings are expressed. However, the problem remains to develop a mechanism for judicial control over the execution of court decisions.

Key words: *judicial control, court decision, court ruling, civil procedure, civil cases, enforcement proceedings, effectiveness of execution*